CZU: 347.918:341.63:341.24 **https://doi.org/10.59295/sum8(188)2025_03**

CONVENȚIA DE ARBIRAJ – CONDIȚIE NECESARĂ PENTRU DESFĂȘURAREA ARBITRAJULUI

Aurel BĂIEȘU,
Universitatea de Stat din Moldova

Prezentul articol este consacrat problematicii convenției de arbitraj, care este temeiul juridic pentru soluționarea litigiilor pe cale de arbitraj, având în vedere natura contractuală a arbitrajului ca modalitate alternativă de soluționare a litigiilor. Este subliniat faptul că, în virtutea principiului libertății contractuale, părțile convenției de arbitraj sunt libere să determine cuprinsul acestei convenții, având facultatea de a o adapta la circumstanțele particulare raporturilor contractuale dintre ele. În lucrare sunt tratate așa aspecte ca legea aplicabilă convenției de arbitraj, obiectul convenției (inclusiv, problematica arbitrabilității litigiilor), forma și conținutul convenției, în funcție de tipul arbitrajului – instituționalizat sau ad hoc – la care au recurs părțile (inclusiv, structura instanței de arbitraj, locul arbitrajului, limba procedurii etc.).

Cuvinte-cheie: *arbitraj, convenție de arbitraj, clauză arbitrală, tribunal arbitral, procedură arbitrală, arbitrabilitate, litigii comerciale.*

ARBITRATION CONVENTION – A NECESSARY CONDITION FOR THE CONDUCT OF ARBITRATION

This article is devoted to the issue of the arbitration agreement which is the legal basis for the resolution of disputes by arbitration, taking into account the contractual nature of arbitration as an alternative method of dispute resolution. It is emphasized that, by virtue of the principle of contractual freedom, the parties to the arbitration agreement are free to determine the content of this agreement, having the faculty to adapt it to the particular circumstances of the contractual relations between them. The paper deals with such aspects as the law applicable to the arbitration agreement, the object of the agreement (including the issue of the arbitrability of disputes), the form and content of the agreement, depending on the type of arbitration – institutionalized or ad hoc – to which the parties have resorted (including the structure of the arbitral tribunal, the place of arbitration, the language of the procedure, etc.).

Keywords: *arbitration, arbitration agreement, arbitration clause, arbitral tribunal, arbitration procedure, arbitrability, commercial disputes.*

Introducere

Condiţie primordială a arbitrajului, convenţia de arbitraj este contractul de natură procedurală care stă la baza învestirii arbitrilor cu puterea de a judeca un litigiu dedus arbitrajului. Legea nr. 23 din 22-02-2008 cu privire la arbitraj (în continuare - Legea 23/2008) [1], în art.2, și Legea nr. 24 din 22-02-2008 cu privire la arbitrajul comercial internațional (în continuare - Legea 24/2008) [2], în art.7, definesc convenţia de arbitraj ca fiind *„acordul prin care părţile supun arbitrajului toate litigiile sau anumite litigii care au apărut sau care ar putea să apară între ele cu privire la un raport juridic determinat, contractual sau necontractual. Convenţia de arbitraj poate avea forma unei clauze compromisorii într-un contract sau a unei convenţii separate”*. Această definiție a fost preluată din Legea-tip a Comisiei Naţiunilor Unite pentru Dreptul Comerţului Internaţional asupra Arbitrajului Comercial Internaţional din 21 iunie 1985, cu modificările din 2006 (în continuare – Legea-tip UNCITRAL) [3].

Tradițional, în legislație şi în doctrină s-a făcut distincţie între două modalități ale convenţiei de arbitraj: clauza compromisorie şi compromisul. Clauza compromisorie este definită ca fiind acordul părţilor unui contract comercial internaţional, exprimat într-o clauză inserată în acel contract sau într-un înscris separat, de a supune litigiile lor ce s-ar putea ivi eventual referitor la acest contract arbitrajului. Compromisul, spre deosebire de clauza compromisorie, este privit ca o înţelegere prin care părţile convin ca litigiul deja ivit între ele să fie soluţionat pe calea arbitrajului, indicând-se obiectul litigiului şi numele arbitrilor sau moda-

litatea de numire a lor. Aceste modalităţi ale convenţiei de arbitraj se diferenţiază nu prin natura juridică ci prin obiectul lor: obiectul clauzei compromisorii este litigiul viitor şi eventual, pe când obiectul compromisului - litigiul născut şi actual.

Eminentul jurist francez Frédéric Eisemann a stabilit patru funcţii ale convenţiei de arbitraj: 1) produce efecte obligatorii pentru părţi; 2) exclude intervenţia instanţelor statale în soluţionarea litigiului, cel puţin până la pronunţarea unei hotărâri arbitrale; 3) oferă puteri tribunalului arbitral de a soluţiona posibilele litigiile ce pot apărea între părţi şi 4) permite desfăşurarea unei procedurii arbitrale eficiente şi rapide care duce la pronunțarea unei sentințe susceptibile de executare judiciară [4]. În opinia acestui autor, împărtășită pe larg în doctrină [5], acele clauze care nu îndeplinesc cel puțin una din funcții enunțate, sunt considerate „patologice”, deoarece împiedică desfășurarea cu succes a arbitrajului.

Regimul juridic al convenţiei de arbitraj este dominat de principiul autonomiei acestei convenţii, care este consacrat în instrumentele internaționale, în majoritatea legislaţiilor moderne privind arbitrajul, precum şi în regulamentele arbitrajelor instituţionalizate. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin hotărîrea *Refineries grecques Stran și Stratis Andreadis v. Grecia* din 09 decembrie 1994, a relevat principiul autonomiei/independenței/separabilității clauzei arbitrale în raport cu contractul de bază în care ea este inserată (§ 72,73) [7]. Există o jurisprudență comparată abundentă în care este reflectat acest principiu [8, p. 80].

Autonomia convenției arbitrale se concretizează în următoarele aspecte:

- existenţa, validitatea sau menţinerea în vigoare a convenţiei de arbitraj nu depind de soarta contractului principal la care această convenţie se referă; declararea contractului principal inexistent, anularea sau rezoluţiunea lui nu afectează convenţia de arbitraj. Scopul acestui principiu este de a ”imuniza” convenția de arbitraj contra tuturor cauzelor de ineficiență a contractului principal [6, p. 398];
- legea aplicabilă convenţiei de arbitraj poate fi diferită de legea aplicabilă contractului principal.

Rezultate și discuții

1. Legea aplicabilă convenţiei de arbitraj

Principalele instrumente internaţionale privind arbitrajul comercial internaţional propun unele soluţii în ceea ce privește legea care va guverna convenţia de arbitraj. Astfel, Convenţia pentru recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine, adoptată la New-York la 10 iunie 1958 (în continuare – Convenția de la New York) [9], prevede că, în cadrul controlului jurisdicției statale, sesizate cu o cerere privind recunoașterea și executarea unei sentințe arbitrale străine, valabilitatea convenţiei de arbitraj trebuie să fie apreciată în virtutea legii căreia părţile au subordonat-o, sau în lipsa unei indicaţii în acest sens, în virtutea legii ţării unde sentinţa a fost dată (art.V p.1). Convenţia Europeană privind Arbitrajul Comercial Internaţional, adoptată la Geneva la 21 aprilie 1961 (în continuare - Convenția de la Geneva) [10], dispune că atunci când un tribunal sesizat cu o excepţie întemeiată pe existenta unei convenţii de arbitraj va trebui să se pronunţe asupra existenţei sau valabilităţii convenţiei de arbitraj, tribunalul va statua: „a) conform legii căreia părţile au supus convenţia de arbitraj; b) în lipsa unei indicaţii în acest sens, conform legii ţării unde sentinţa trebuie să fie pronunţată; c) în lipsa indicaţiei asupra legii căreia părţile au supus convenţia şi dacă la momentul în care chestiunea este supusă unui tribunal judiciar, nu este posibil de a prevedea care va fi ţara unde sentinţa va fi pronunţată, conform legii competente în virtutea regulilor conflictuale ale tribunalului sesizat” (art.VI p. 2).

Problema determinării legii aplicabile convenției de arbitraj apare nu numai în cadrul situațiilor circumscrise de convențiile internaționale enunțate mai sus, ci și în alte situații, de exemplu atunci când tribunalele arbitrale examinează existența, validitatea și eficiența convenției de arbitraj în cadrul exercițiului *Kompetenz Kompetenz,* i. e. a verificării propriei competențe de a soluționa litigiile cu care au fost sesizate.

Instrumentele de drept uniform, legislațiile naționale și jurisprudența comparată consacră principiul *lex vountatis*: convenția de arbitraj este supusă legii desemnate de părți. În lipsa alegerii exprese a părților a legii aplicabile convenției, soluțiile adoptate în diferite izvoare sunt diverse. Sintetizând soluțiile întâlnite, se învederează că convenția arbitrală poate fi guvernată, fie de legea sediului arbitrajului [11, p. 529], fie

de legea competentă în virtutea regulilor conflictuale ale forului care examinează existența și validitatea convenției de arbitraj (Convenția de la Geneva precitată), fie de legea materială a acestui for, fie de legea care reglementează obiectul litigiului și în special de legea aplicabilă contractului principal [12]. În jurisprudență și în doctrină, este promovată și abordarea potrivit căreia judecătorii și, mai cu seamă, arbitrii, care controlează existența, validitatea și eficiența convenției de arbitraj, pentru a evita influența unor particularități locale, sunt mai îndreptăți să aplice regulile transnaționale ale comerțului internațional, i. e. *lex marcatoria* [13].

2. Obiectul convenției de arbitraj

Pentru ca să fie recunoscută și să producă efecte juridice, convenţia de arbitraj trebuie să aibă ca obiect raporturi susceptibile de a fi tranşate pe cale de arbitraj. În literatura de specialitate acestei condiţii i-a fost atribuit termenul de *arbitrabilitate*. Întrunirea condițiilor legale privind arbitrabilitatea litigiilor este condiția de bază care asigură atât valabilitatea și eficiența convenției de arbitraj, cât și recunoașterea și executarea sentinței arbitrale.

Convenția de la New York abordează problema arbitrabilității într-o manieră tangențială. Art. II (1) din această Convenție impune statelor să recunoască acordul de arbitraj referitor la „o chestiune care *poate fi soluționată prin arbitraj*", în timp ce articolul V(2)(a) din Convenție prevede că „recunoașterea și executarea unei hotărâri arbitrale pot fi, de asemenea, refuzate dacă autoritatea competentă a țării în care este necesară recunoașterea sau executarea constată că, potrivit legii acestei țări, subiectul litigiului *nu poate fi soluționat prin arbitraj*. La rândul său, Convenţia de la Geneva, în art. VI (2) (c) ultima teză, permite judecătorului să nu recunoască o hotărâre arbitrală dacă, în lipsa legii aplicabile convenției arbitrale, litigiul nu este arbitrabil potrivit legii forului.

În doctrină se distinge, în general, între arbitrabilitatea obiectivă (*rationae materiae*), care stabileşte capacitatea unui litigiu de a fi supus procedurii arbitrale în funcţie de obiectul acestuia şi arbitrabilitatea subiectivă (*rationae personae*), care înglobează condiţiile de capacitate a persoanelor pentru a supune un litigiu procedurii arbitrale.

Un aspect problematic în ceea ce privește arbitrabiltatea subiectivă este capacitatea persoanelor juridice de drept public de a fi părți la convențiile de arbitraj. Aceste probleme sunt abordate, *inter alia*, în convenţiile internaţionale în materie de arbitraj. Convenţia de la Geneva prevede în mod expres facultatea persoanelor juridice de drept public de a încheia valabil convenţii de arbitraj, iar Convenţia de la Washington din 18 martie 1965 pentru reglementarea diferendelor relative la investiţii între state şi persoane ale altor state [14], prin definiție consacră capacitatea statelor sau a entităţilor de drept public de a fi părţi la convenţii de arbitraj în raporturi juridice internaţionale.

Arbitrabilitatea obiectivă a litigiilor este determinată în corespundere cu legea statului de sediu al instanței arbitrale (*lex loci arbitri*). Restricțiile legale privind arbitrabilitatea obiectivă țin de ordinea publică și nu pot fi evitate prin voința părților. Nearbitrabilitatea litigiului este invocată din oficiu de jurisdicția statală competentă la orice etapă a procesului arbitral, inclusiv în cazul acțiunii în desființarea hotărârii arbitrale și cererii de încuviințare a executării acesteia.

În diferite sisteme juridice naţionale, legislatorul a exclus anumite categorii de litigii de sub incidența mecanismului privat care este arbitrajul; acestea pot fi litigiile privind statutul persoanelor, litigiile care au ca obiect bunurile circuitul civil sau comercial al cărora este restricționat, litigiile din domeniile dreptului familiei, dreptului muncii, dreptului concurenței, dreptului proprietății intelectuale, insolvabilității etc. [6, p. 406-412]. Tendinţa care poate fi observată în evoluţia legislaţiilor naţionale şi a jurisprudenţei este extinderea din ce în ce mai largă a domeniului materiilor arbitrabile [15].

În Republica Moldova nu pot face obiectul unei convenţii arbitrale pretenţiile care ţin de dreptul familiei, pretenţiile izvorâte din contractele de locaţiune (chirie) a încăperilor de locuit, inclusiv litigiile cu privire la încheierea, validitatea, încetarea şi calificarea unor astfel de contracte, pretenţiile şi drepturile patrimoniale cu privire la locuinţe (art.3 Legea 23/2008). Prevederi ce restricționează arbitrabilitatea unor categorii de litigii sunt cuprinse și în alte legi. În Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la aplicarea de către instanţele de judecată a prevederilor legale la soluţionarea unor chestiuni

în cadrul examinării litigiilor în care părţile au încheiat convenţia de arbitraj nr. 2 din 30.03.2015 [16] a fost sintetizată o listă a diferitelor categorii de litigii ce nu pot fi tranșate pe cale arbitrală. Potrivit acestei hotărâri explicative, nu pot face obiectul unei convenţii arbitrale raporturile juridice pe care legea le atribuie expres în competenţa instanţei de judecată. La acestea se referă următoarele raporturi: în care una din părţi este o autoritate publică (de contencios administrativ, rezultate din acte administrative, raporturile fiscale, vamale), nu și pricinile în procedura insolvabilităţii. Nu vor face obiect al convenţiei arbitrale şi: litigiile ce privesc înstrăinarea bunurilor proprietăţii publice, conform clasificării din Codul civil şi a altor legi; litigiile referitoare la dreptul la viaţă și sănătate; litigiile privind drepturile nepatrimoniale ale proprietăţii intelectuale (aspectele cu caracter patrimonial pot face obiectul examinării în arbitraj); alte litigii în privinţa cărora părţile nu pot încheia tranzacţii (pct. 10, 11).

3. Forma convenției de arbitraj

Legislaţiile naţionale şi instrumentele de drept uniform conţin soluţii diferite. Unele sisteme juridice naţionalr cer expres un înscris ca condiţie *ad validatem*. Alte sisteme naţionale precizează că înscrisul este cerut ca condiţie *ad probationem*. Convenţia de la New-York în art.II paragraful 1 stabileşte că „fiecare din Statele contractante este ţinut să recunoască *convenţia scrisă* prin care părţile se obligă să supună diferendele lor arbitrajului. În paragraful 2 al aceluiaşi articol se precizează că prin „*convenţie scrisă* se înţelege o clauză compromisorie inserată într-un contract, sau un compromis semnat de părţi, sau cuprins într-un schimb de scrisori sau telegrame”.

De notat că Comisia Națiunilor Uite pentru Dreptul Comerțului Internațional (UNCITRAL) a adoptat, la a treizeci și noua sesiune din 2006, o „Recomandare privind interpretarea paragrafului 2 al articolului II și paragrafului 1 al articolului VII din Convenția privind recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine, încheiată la New York la 10 iunie 1958” [17]. Recomandarea încurajează statele să aplice paragraful 2 al articolului II al Convenției, în conformitate cu principiul „legii celei mai favorabile” enunțat în paragraful 1 al articolului VII al Convenției vizate, recunoscând că cazurile descrise în aceasta nu sunt exhaustive. Recomandarea a fost elaborată ținând cont de utilizarea tot mai răspândită a comerțului electronic, precum și de legile și jurisprudența națională, care sunt mai favorabile decât Convenția de la New York în ceea ce privește cerințele de formă față de convențiile de arbitraj, procedura arbitrală și executarea hotărârilor arbitrale. În plus, Recomandarea încurajează statele să adopte articolul 7 revizuit din Legea-tip UNCITRAL, ale cărui două opțiuni oferă un regim mai favorabil pentru recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale decât cel al Convenției de la New York.

Legiuitorul din Republica Moldova a respectat recomandarea UNCITRAL și a introdus amendamentele respective în Legea 24/2008. Potrivit art.7 din această lege, convenția de arbitraj trebuie să fie scrisă (alin. 2). Totodată se precizează că convenția de arbitraj are formă scrisă dacă conținutul ei este consemnat în orice formă, indiferent de faptul că aceasta sau contractul au fost încheiate oral, prin acţiuni concludente sau prin alte mijloace (alin. 3). În acest sens, se va considera că condiţia încheierii în scris a unei convenţii de arbitraj este întrunită într-o comunicare electronică dacă informaţia care se conţine în ea este accesibilă pentru referinţele ulterioare. Comunicare electronică, în sensul legii vizate, înseamnă orice comunicare pe care părţile o fac prin intermediul mesajului de date. Acesta din urmă înseamnă informaţie generată, trimisă, primită sau salvată prin mijloace electronice, magnetice, optice sau similare, inclusiv schimb de date electronice, poştă electronică (e-mail), telegramă, telex sau telecopie, dar nelimitîndu-se la acestea (alin. 4). Se consideră că o convenţie de arbitraj este scrisă și atunci când constă într-un schimb de cerere de arbitrare şi de referinţă în care existenţa sa este pretinsă de o parte şi nu este contestată de cealaltă parte (alin. 5). La fel, trimiterea într-un contract la un document ce conţine o clauză compromisorie valorează ca o convenţie de arbitraj scrisă dacă trimiterea este capabilă de a face clauza parte din contract (alin. 6). În sfârșit, legea vizată dispune că un viciu de formă al convenţiei de arbitraj poate a fi înlăturat în procedură arbitrată prin depunerea unei referinţe dacă cel târziu odată cu referinţa nu este făcută obiecţie cu privire la viciu (alin.7).

Convenției de arbitraj supuse legii Republicii Moldova, atunci când nu există prevederi speciale, îi sunt aplicabile reglementările generale privind efectele nerespectării formei scrise, cuprinse în art. 322

din Codul civil al Republicii Moldova, potrivit cărora nerespectarea formei scrise a actului juridic atrage nulitatea lui numai în cazul în care acest efect este expres prevăzut de lege sau prin acordul părţilor; în celelalte cazuri nerespectarea formei scrise a actului juridic face să decadă părţile din dreptul de a cere, în caz de litigiu, proba cu martori pentru dovedirea actului juridic. Este important de menționat că Legea 24/2008 nu prevede nulitatea convenției de arbitraj în cazul nerespectării formei scrise. Regula este diferită pentru arbitrajul intern. Potrivit art.8 alin.(2) din Legea 23/2008, sunt nule convențiile arbitrale încheiate verbal.

4. Conținutul convenției de arbitraj

În virtutea principiului libertății contractuale părțile convenției de arbitraj sun libere să determine cuprinsul acestei convenții. În unele sisteme juridice naționale, legislatorul intervine pentru a stabili principalele mențiuni pe care trebuie să le cuprindă o convenție de arbitraj.

Bunăoară în SUA, potrivit *Federal Arbitration Act* cuprins în *Unated States Code* (titlul 9) convenția de arbitraj trebuie să conțină următoarele prevederi esențiale:

- acordul de arbitraj,
- litigiile care vor fi arbitrate (clauză largă sau restrânsă),
- regulile care vor guverna arbitrajul,
- instituția, dacă există, care va administra arbitrajul,
- locul arbitrajului,
- într-un acord internațional, limba arbitrajului,
- legea aplicabilă, dacă nu este prevăzută în altă parte a contractului,
- legea procedurală care se va aplica arbitrajului,
- numărul de arbitri și modul în care vor fi aleși și
- un acord referitor la faptul că o instanță de judecată se poate pronunța asupra sentinței [18].

Modul de redactare a convenţiei de arbitraj este determinat în funcţie de tipul arbitrajului la care recurg părţile - instituţionalizat sau *ad-hoc*. În cazul în care părţile optează pentru un arbitraj *ad-hoc*, convenţia de arbitraj trebuie să fie exprimată într-o formulă detaliată care va reglementa întreaga complexitate a problemelor legate de desfăşurarea procedurii de arbitraj.

Potrivit Convenției de la Geneva (art. 4 ain.1 lit. b), în cazul în care părțile decid că litigiile lor vor fi supuse unei proceduri arbitrale *ad-hoc*, ele vor avea în special facultatea:

i. de a desemna arbitrii sau de a stabili modalitățile potrivit cărora vor fi desemnaţi arbitrii în caz de litigiu;

ii. de a determina locul arbitrajului;

iii. de a fixa regulile de procedură pe care le vor urma arbitrii.

Regulile de arbitraj ale instituțiilor permanente de arbitraj, de regulă, recomandă formule standardizate ale clauzelor de arbitraj care sunt suficient de largi pentru a îngloba toate litigiile susceptibile de a se ivi între părţi referitor la contractul de fond şi permit desfăşurarea eficientă a unui arbitraj comercial internaţional. De aceea este suficient să se folosească clauza de arbitraj model a instituţiei alese, care va examina litigiul conform regulilor sale.

De exemplu, clauza compromisorie recomandată de Camera de Comerţ şi Industrie a Republicii Moldova pentru a fi inclusă în contractele comerciale are următorul conținut:

„Orice litigiu decurgând din sau în legătură cu acest contract, inclusiv referitor la încheierea, executarea ori desfiinţarea lui, se va soluţiona prin arbitrajul Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional de pe lîngă Camera de Comerţ ***şi*** *Industrie a Republicii Moldova în conformitate cu Regulamentul acestei Curţi. Hotărîrea arbitrală este definitivă* ***şi*** *obligatorie”* [19].

Clauza compromisorie standard inserată în Regulile de arbitraj ale Camerei de Comerț Internaționale de la Paris are următoarea redacție: *orice litigiu decurgând din sau în legătură cu prezentul contract va fi soluționat definitiv în conformitate cu prezentele Reguli de către unul sau mai mulți arbitri desemnați în conformitate cu Regulile menționate* [20].

O altă clauză model este recomandată de Asociația Americană de Arbitraj (AAA): *Any dispute ari-*

sing out of or relating to this contract, or the breach thereof, that cannot be resolved by mediation within 30 days shall be finally resolved by arbitration administered by the American Arbitration Association under its Commercial Arbitration Rules, and judgment upon the award rendered by the arbitrators may be entered in any court having jurisdiction. The arbitration will be conducted in the English language in the City of New York, New York, in accordance with the United States Arbitration Act. There shall be three arbitrators, named in accordance with such rules (orice dispută care decurge din sau legată de acest contract, sau încălcarea acestuia, care nu poate fi soluționată prin mediere în termen de 30 de zile, va fi soluționată definitiv prin arbitraj administrat de Asociația Americană de Arbitraj în conformitate cu Regulile sale de arbitraj comercial și judecata asupra sentința pronunțate de arbitri poate fi introdusă în orice instanță competentă. Arbitrajul se va desfășura în limba engleză în orașul New York, în conformitate cu Legea de arbitraj a Statelor Unite. Vor fi trei arbitri, numiți în conformitate cu aceste reguli) [21].

Cât de cuprinzătoare însă nu ar fi formulele clauzelor model, există unele chestiuni asupra cărora părţile ar trebui să convină suplimentar. Acestea vizează unele aspecte deosebit de importante pentru desfășurarea arbitrajului şi care întăresc considerabil eficienţa convenţiei de arbitraj. Aceste prevederi se referă la structura instanţei de arbitraj, locul arbitrajului, limba în care se va desfăşura procedura.

Structura instanţei de arbitraj. Părţile pot decide ca soluționarea litigiului să fie efectuată de un arbitru unic sau de un complet de arbitri. Uneori se sugerează ca litigiile complexe şi importante să fie supuse examinării a trei arbitri, fiecare din părţi numind un arbitru, iar al treilea fiind acceptat de ambele părţi sau de arbitrii numiţi de ele, ori desemnat de autoritatea de numire (în calitate de autoritate de numire, pot fi, de exemplu, instituţiile care tutelează arbitrajul, instanţele de drept comun, etc.).

Locul arbitrajului prezintă importanţă sub diferite aspecte:

a) dreptul aplicabil procedurilor de arbitraj deseori este dreptul ţării în care acestea au loc (*lex loci arbitri*), ceea ce poate influienţa recunoaşterea şi executarea sentinţei arbitrale. Este important ca părţile să verifice înainte de perfectarea convenţiei de arbitraj dacă statele ale căror resortisanţi sunt ele, sunt părţi la acorduri bilaterale sau multilaterale privind recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine.

b) În lipsa unor asemenea acorduri, este oportun ca locul arbitrajului să fie în ţara unde pârâtul posedă bunuri susceptibile de urmărire.

c) Arbitrajele se desfăşoară cel mai eficient în ţările în care legile şi jurisprudenţa privilegiază arbitrajul ca modalitate de soluţionare a litigiilor, limitându-se imixtiunea autorităţilor statale în procesul de arbitraj şi în hotărârile luate.

Limba procedurii arbitrale. În cazul arbitrajului internațional, întrucât părțile litigiului, deseori vorbesc în limbi diferite, este important să se stabilească limba procedurii. În lipsa unei indicații exprese în convenția de arbitraj, părțile de comun acord, cu asistența arbitrilor, vor decide în partea preliminară a procesului arbitral care va fi limba procedurii. Deseori părțile decid ca limba procedurii de arbitraj să fie limba dreptului aplicabil, sau limba în care a fost redactat contractul, sau limba oficială a țării pe teritoriul căreia se desfășoară arbitrajul.

Concluzii

În virtutea principiului libertății contractuale părțile convenției de arbitraj sun libere să determine cuprinsul acestei convenții, având facultatea de a o adapta la circumstanțele particulare raporturilor contractuale dintre ele. În procesul redactării convenției, părțile trebuie să fie atente să evite orice ambiguitate. Formulările neclare din cuprinsul convenției vor conduce la incertitudine și întârziere și pot împiedica sau chiar compromite procesul de soluționare a litigiului.

În special părțile trebuie să indice clar așa aspecte esențiale cum sunt legea aplicabilă convenției, structura instanței de arbitraj, locul arbitrajului, limba în care se va desfășura procedura. De asemenea, părțile ar trebui să țină cont de toți factorii care ar putea afecta caracterul executoriu al convenției conform dreptului aplicabil, incluzând aici normele imperative de la locul arbitrajului și de la locul estimat al punerii în executare.

La redactarea conținutului convenției de arbitraj este recomandabil să se utilizeze diferitele instrumente și surse, cum sunt clauzele-model elaborate de instituțiile permanente de arbitraj, doctrina, jurisprudența, ghidurile practice etc. Astfel, părţile ar putea să se conducă de unele instrumente internaționale universal recunoscute, de exemplu, Regulile arbitrale UNCITRAL din 2021 [22].

Referințe bibliografice:

1. Legea nr. 23 din 22-02-2008 cu privire la arbitraj. *Monitorul Oficial* nr. 88-89, art. 314, din 20.05.2008.
2. Legea nr. 24 din 22-02-2008 cu privire la arbitrajul comercial internațional. *Monitorul Oficial* nr. 88-89, art. 316, din 20.05.2008
3. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. United Nations Document A/40/17. Disponibil: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-09955_e_ebook.pdf
4. EISEMANN, F. La clause d'arbitrage pathologique. În: *Commercial Arbitration Essays in Memoriam Eugenio Minoli*. Torino: Unione Tipografico-editrice Torinese, 1974, p.129-161.
5. FERNANDEZ ROZAS, J. C. *Le rôle des juridictions* étatiques *devant l'arbitrage commercial international*, *RCADI*, tome 290, 2001, p. 118.
6. RACINE, J.-P., SIIRIANEN, F. *Droit du commerce international,* Paris: Dalloz, 2018.
7. L'affaire Raffineries grecques Stran et Stratis Andreadis c. Grèce. [Accesat: 06.01.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:[%22FRE%22],%22appno%22:[%2213427/87%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22]}
8. KENFACK, H. *Droit du commerce international*. Paris: Ed. Dalloz, 2023.
9. Convenţia pentru recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine adoptată la New-York la 10 iunie 1958. [Accesat: 23.06.2024]. Disponibil: https://www.newyorkconvention.org/11165/web/files/original/1/5/15464.pdf
10. Convenţia Europeană privind Arbitrajul Comercial Internaţional adoptată la Geneva la 21 aprilie 1961. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/26821
11. HASCHER, D.T. European Convention on International Commercial Arbitration of 1961. Commentary. In: *Yearbook Comm. Arb'n XXXVI* (2011), p. 504-562 [Accesat: 23.06.2024]. Disponibil: https://cdn.arbitration-icca.org/s3fs-public/document/media_document/media113534204360520hascher_commentary_on__the_european_convention_1961.pdf
12. Loi fédérale sur le droit international privé du 18 décembre 1987, art.178, (État le 1er septembre 2023). Disponibil: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/fr
13. GOLDMAN, M. B. La lex mercatoria dans les contrats et l'arbitrage internationaux: réalité et perspectives. In: *Travaux du Comité français de droit international privé,* 1980, p. 221-270.
14. Convenţia de la Washington din 18 martie 1965 pentru reglementarea diferendelor relative la investiţii între state şi persoane ale altor state. [Accesat: 23.06.2024]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/35208
15. GUŢU, Z. *Studiul II. Consolidarea cadrului legal privind arbitrajul în Republica Moldova*. Chișinău,2012. Disponibil: https://justice.gov.md/public/files/file/studii/studiu_2_arbitraj12_02.pdf
16. Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2015, nr. 6, pag. 4.
17. Recommendation regarding the interpretation of article II, paragraph 2, and article VII, paragraph 1, of the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, done in New York, 10 June 1958 (2006) [Accesat: 23.06.2024]. Disponibil: https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/explanatorytexts/recommendations/foreign_arbitral_awards
18. TOWNSEND, J. M. Drafting Arbitration Clauses Avoiding the Deadly Sins. În: *Dispute Resolution Journal,* Vol. 58, No. 1, February, 2003, p.3.
19. Clauza compromisorie model. Disponibil: https://arbitraj.chamber.md/clauza-compromisorie-model/
20. Standard ICC Arbitration Clause.Disponibil: https://iccwbo.org/wp-content/uploads/sites/3/2016/11/Standard-ICC-Arbitration-Clause-in-ENGLISH.pdf
21. Drafting_Dispute_Resolution_Clauses. A_Practical Guide. [Accesat: 23.06.2024]. Disponibil:https://www.adr.org/sites/default/files/document_repository/Drafting_Dispute_Resolution_Clauses-A_Practical_Guide.pdf

22. Règlement d’arbitrage de la CNUDCI. Disponibil: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media--documents/uncitral/fr/21-07997_ebook_f.pdf

Date despre autor:
Aurel BĂIEŞU, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova; vicepreşedinte, arbitru la Curtea de Arbitraj Comercial Internaţional de pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie a Republicii Moldova.
ORCID: 0000-0002-0218-446X
E-mail: aurel.baiesu@usm.md

Prezentat: 01.09.2025